

E taqomaki vakacava na kequ i tukutuku vuni?

E vunitaki na kemu i tukutuku ko vakaraitaka vei koya e vakatarogi iko, ka taqomaki e na ruku ni lawa ka yacana na Privacy Act 1993. E kena i balebale oqo ni na sega ni rawa vei koya e vakatarogi iko me vakaraitaka vua e dua tale na kemu i tukutuku, se dua tani tale me kila ni ko a vakaitavi e na vakadidike. E na kumuni vata na nomu i sau ni taro kei na nodra i sau ni taro ko ira tale e so era vakaitavi e na vakadidike oqo, ka qai umani vata vakaiwasewase. Me vaka beka oqo: e via kilai wale ga na i wiliwili ni gone era tauvi ceno e Niu Siladi raraba. E na sega ni soli e dua na i tukutuku e rawa ni vakatakilai iko ki na so tale na tabana vakamatanitu se ki vei ira era dau vakadidike.

E rawa tale ga ni kumuna vata na Minisitiri ni Bula na kemu i tukutuku ka tauri mai na vakadidike oqo kei na so tale na i tukutuku ni i tuvaki ni bula sa kumuni oti tu, me vakatorocaketaka kina na nona dau dikeva na veika e yaco tiko me baleta na i tuvaki ni bula raraba, me vaka na i tukutuku me baleta na lewe ni vanua era curu ki vale ni bula. E na qai rawa ni dikevi kina vakavinaka na veileqa dredre ni i tuvaki ni bula. E na qai kerei na nomu veivakadonui me caka oqo, ni sa oti na nomu vakatarogi.

E na vunitaki matua na kemu i tukutuku e na veigauna taucoko.

E vei na vanua e rawa ni'u kunea kina na macala ni vakadidike?

E na tabaki na macala ni vakadidike e na vanua e dau tabaki kina e na komipiuta (website) na i tukutuku ni Minisitiri ni Bula na www.moh.govt.nz

Ko vinakata e so tale na i vakamacala?

Ke vinakati e so tale na i vakamacala ni Vakadidike me baleta na i Tuvaki ni Bula e Niu Siladi, raica na vanua e tabaki kina e na komipiuta (website) na i tukutuku ni Minisitiri ni Bula: www.moh.govt.nz se qiria na kabani na CBG Health Research Limited e na talevoni naba **0800 478 783**, se raica e na www.nzhs.org.nz.

Kevaka e tu e so na ka ko via taroga se dua na ka ko lomaleqataka me baleta na nomu dodonu e na nomu vakaitavi e na vakadidike oqo, e rawa ni ko veitaratara kei na dua e dau tutaka na veika me baleta na i tuvaki ni bula kei na vakaleqai ni i tuvaki ni yago, ia e tu vaka i koya ka sega ni saumi na nona veiqaravi.

Talevoni: **0800 555 050**

Meli livaliva (email): advocacy@hdc.org.nz

Sa vakadonuya na komiti ka yacana na Multi-region Ethics Committee me vakayacori na vakadidike me baleta na i tuvaki ni bula e Niu Siladi ka yacana na New Zealand Health Survey.

Vinaka vakalevu na nomu wilika na i vola tukutuku oqo.

New Zealand Government

HP 5307 - Fijian

New Zealand Health Survey

Na Vakadidike me baleta na i Tuvaki ni Bula e Niu Siladi

Na i Vakamacala vei Kemuni na Vakaitavi kina

Na cava na Vakadidike me baleta na i Tuvaki ni Bula e Niu Siladi?

Na Vakadidike me baleta na i Tuvaki ni Bula e Niu Siladi e kumuni kina na i tukutuku me baleta na i tuvaki ni bula ni lewe ni vanua ko Niu Siladi kei na mataqali vei qaravi ni tabana ni bula era dau vakayagataka. E na veiyabaki, era dau vakaitavi e na vakadidike oqo e rauta e 14,000 na matavuvale e Niu Siladi.

Ko cei e cakava na vakadidike?

E solia na Minisitiri ni Bula ki na kabani ka yacana na CBG Health Research Limited, na konitaraki me vakatarogi ira na lewe ni vanua e na vuku ni Vakadidike me baleta na i Tuvaki ni Bula e Niu Siladi. E kabani ni Niu Siladi na CBG Health Research Limited, ka buta vinaka e na mataqali vakadidike vakaoqo.

Ko cei e kerei me vakaitavi kina?

Era digitaki vakaveitalia mai na veivanua ni vakaitikotiko ni lewe ni vanua e Niu Siladi raraba ko ira era vakaitavi. Mai na veivuvale yadua oqori, e qai kerei me vakaitavi e na vakadidike oqo e dua na uabula (yabaki 15 se sivia), kei na dua na gone. E na kerei e dua na i tubutubu se dauveisusu vakadonui vakalawa me vakacavara na vakadidike e na vuku ni gone ka se sega ni se yacova na yabaki 15.

E bibi sara na i tukutuku ni i tuvaki ni nomu bula kei na veika ko sotava ka kila me baleta na mataqali vei qaravi ni tabana ni bula e tu, me vukeya na kena vakatorocaketaki na qaravi ni bula ni lewe ni vanua taucoko e Niu Siladi. E vinakati me kumuni na i tukutuku oqo mai vei ira era bula vinaka, ka vaka kina ko ira era sega ni bula vinaka. E vakanuinui tiko na Minisitiri ni Bula ki na nomu veivuke me rawa ni kunei na veileqa bibi me baleta na i tuvaki ni bula raraba.

Na i tukutuku cava soti e kumuni?

E na kumuni e na Vakadidike ni i Tuvaki ni Bula e Niu Siladi na:

- veileqa ni bula era dau sotava na lewe vuqa kei na mate e dau veitauvi vakawasoma
- mataqali vei qaravi ni tabana ni bula e dau vakayagataki
- veika e dau tara na bula ni lewe ni vanua e Niu Siladi raraba.

Oqo na i vakaraitaki ni so na taro e na Vakadidike me baleta na i Tuvaki ni Bula e Niu Siladi:

- Ko a sega beka ni la'ki raica e dua na vuniwai e na dua na gauna ko sotava kina e dua na leqa ni nomu bula baleta na kena i sau?
- E dau matata vinaka vei iko na i vakamacala e solia ko nomu nasi se vuniwai, me baleta na leqa ni nomu bula kei na vei qaravi e soli tiko kina?
- E sa bau tukuna vei iko e dua na vuniwai ni tauvi ceno ko luvemu?

E na vinakata tale ga ko koya e vakatarogi iko tiko me vakarautaka na kemu balavu kei na kemu bibi. Kevaka ko sega ni vinakata me caka vei iko, qai tukuna ga vei koya e vakatarogi iko tiko e na gauna e via cakava kina.

Na cava e na vakayagatki kina na i tukutuku oqo?

E vakayagataka na Minisitiri ni Bula na i tukutuku e kumuni mai na Vakadidike me baleta na i Tuvaki ni Bula e Niu Siladi me:

- dau dikeva kina na i tuvaki ni nodra bula na lewe ni vanua e Niu Siladi
- bulia na lewa ni vei qaravi me baleta na bula, vakarautaka na i tuvatuva ni vei qaravi kei na kena vakayagataki me ra vukeya kina e levu cake tale na lewe ni vanua e Niusiladi
- dau dikeva kina na kena vakayagataki na veisala ni vei qaravi ni tabana ni bula
- vakabibitaka me dau caka e so tale na vakadidike me baleta na i tuvaki ni bula.

Era rawa ni kerea na dau vakadidike e na taudaku ni Minisitiri ni Bula, me ra vakayagataka na i tukutuku e kumuni mai na Vakadidike me baleta na i Tuvaki ni Bula e Niu Siladi. Ia e na sega ni tiko e na i tukutuku e soli e dua na ka e rawa ni vakatakilai iko.

Na cava na balavu ni gauna ni vakadidike?

E na rauta toka e dua na aua na dede ni nodra vakatarogi na uabula ka 30 na miniti na nodra vakatarogi na gone. E na caka na veivakatarogi e na tiki ni siga kei na gauna e donu vei iko kei na nomu vuvale.

